

LIV OG RELIGION 3

Grundbog

Af Carsten Bo Mortensen; John Rydahl;
Mette Tunebjerg

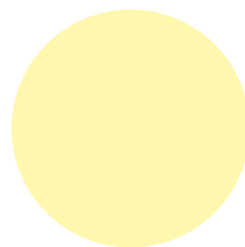
Dette er en pdf-fil med Liv og religion 3, Grundbog
Filen er stillet til rådighed for elever med
læsevanskeligheder.
Filen må ikke videredistribueres

GYLDENDAL

www.syntetisktale.dk

Carsten Bo Mortensen · John Rydahl · Mette Tunebjerg

Liv og religion

Faglig redaktør: Jens Balle

Tegninger: Lars Petersen

Liv og religion 3. Grundbog
af Carsten Bo Mortensen, John Rydahl
og Mette Tunebjerg
Faglig redaktør: Jens Balle

© 2002 by Gyldendalske Boghandel,
Nordisk Forlag A.S., Copenhagen.
ISBN 87-02-00658-8
1. udgave, 3. oplag

Kopiering fra denne bog må kun finde sted
på institutioner der har indgået aftale med Copy-Dan
og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Forlagsredaktion: Jessie Stafort
Design & dtp: 2 Krogh, Aarhus
Tegninger: Lars Petersen
Billedkonsulent: Gyldendals Billedbibliotek
Repro og tryk: Nørhaven Book, Viborg
Printed in Denmark 2005

 GYLDENDAL

Find Gyldendal Uddannelse på internettet:
www.gyldendal.dk/uddannelse

Liv og religion 3 består af:
Grundbog
Arbejdsbog
Læreren bog
samt systemets hjemmeside,
der fortløbende opdateres og udvides:
www.livogreligion.gyldendal.dk

Billedliste

- Side 4: David Ducros/Science Photo Library/FOCI
Side 8: „Ymer dier koen Ødhumbla“ af Nicolai
Abildgaard/SMK Foto/Statens Museum for
Kunst
Side 9: „Livets træ“/Mary Evans Picture Library Ltd.
Side 10: „Dyrene bliver skabt“ af Jacopo Tintoretto (Fra
bogen „Den store bog om maleriets historie“
af Wendy Beckett)
Side 12: Mehau Kulyk/Science Photo Library/FOCI
Side 15: „Kristi genopstandelse og de fromme kvinder i
gravkammeret“ (1442) af Fra Angelico
(Guido di Pietro, ca. 1387-1455)/Bridgeman
Art Gallery
Side 16: „Kristus i Emmaus“ af Michelangelo
Caravaggio (Fra bogen „The Panorama of the
Renaissance“ af Margaret Aston)
Side 18: „Den hellige Skt. Stefan stenes“ af Giacinto
Gemignani el. Gemignano (1611-81)/Philips,
The International Fine Art
Auctioneers,UK/Bridgeman Art Gallery
Side 19: „Paulus' omvendelse“ af Michelangelo
Caravaggio (Fra bogen „The Panorama of the
Renaissance“ af Margaret Aston)
Side 21: CORBIS/Scanpix Nordfoto
Side 22: Mimmo Jodice/CORBIS/Scanpix Nordfoto
Side 27: „Moses modtager de ti bud“ af Raphael/David
Lees/CORBIS/Scanpix Nordfoto
Side 29: „Peter fornægter Kristus“/Bettmann/CORBIS/
Nordfoto
Side 32: Thorkild Jensen og Charles
Lenars/CORBIS/Scanpix Nordfoto og
Gyldendals Billedbibliotek
Side 34: Thomas Sjørup/Scanpix Nordfoto og Erik
Heegaard/Polfoto
Side 35: Thorkild Jensen og Heine Pedersen/BAM
Side 38: Steen Jacobsen/Scanpix Nordfoto
Side 39: Dallas and John Heaton/CORBIS/Scanpix
Nordfoto og Stockshop
Side 40: J. Raga/Zefa/Scanpix Nordfoto og Charles
Lenars/CORBIS/Scanpix Nordfoto
Side 41: Thorkild Jensen
Side 46: „Hellige Frans af Assisis stigmatisering“ af
Giotto di Bondone/Santa Croce (Cappella
Bordi)/Photo Scala, Firenze
Side 47: Niels Christian Hvidt (Fra bogen „Mirakler“,
Gyldendal, 2002)
Side 49: „Lazarus' opvækkelse“ (1715) af Jan Tenagel/
SMK Foto/Statens Museum for Kunst
Side 51: „Pinse“ af El Greco/Archivo Iconografico,
S.A./CORBIS/Scanpix Nordfoto
Side 52: „Skt. Peter prædiker“ af Masolino di Panicale
(Capella Brancacci, Santa Maria del Carmine,
Firenze)/Sandro Vianni/CORBIS/Scanpix
Nordfoto
Side 53: „Babelstårnet“ af Pieter Brueghel (Fra bogen
„Flamsk maleri“ af Peppin og Vaughan)
Side 55: „Den hellige treenighed“ af Antonio de
Pereda/Szépművészeti Múzeum, Budapest

Indholdsfortegnelse

Hvor kommer verden fra?	4
Paulus og de første kristne	14
Hvad er løgn?	24
Hellige steder	32
Hvad er et mirakel?	42
Pinsen	50

Hvor kommer verden fra?

Mennesker har altid tænkt over, hvordan verden blev til.

De fleste fortællinger om skabelsen begynder med, at der ingenting var.

I mange fortællinger er det en gud eller flere guder, der skaber verden.

Himlen og jorden skilles fra hinanden. Lyset skilles fra mørket. Sol, måne og stjerner

sættes på himlen. Naturen og alt liv bliver til.

Nogle gange fortælles der også om et stort væsen, som hjælper til med at skabe. Det kan være en kæmpe slange eller et gigantisk menneske.

Man kan sige, at mange af fortællingerne handler om at få styr på kaos.

Har du tænkt over, hvor verden kommer fra?

Hvad er blevet skabt?

Træer og planter blev skabt.
Alle dyrene blev også skabt.
Mennesker blev skabt.
Og sol, måne og stjerner blev skabt.

Men alle disse ting er meget forskellige.

Har du nogensinde tænkt over, hvordan de er forskellige?

To myter fra Kina og Indien

I Kina fortælles en historie om, hvordan verden blev til.

Hver for sig er yin og yang kaos, men sammen er de harmoni.

Verden blev skabt ved, at lys brød frem af kaos.

Alt stammer fra yin og yang.

Derefter kom to stærke kræfter til syne. De hedder yin og yang.

I Indien er de fleste mennesker hinduer. De tror på mange guder. Tre af dem hedder: Brahma, Vishnu og Shiva.

En flot blomst vokser ud af navlen på Vishnu, som flyder på en kæmpe slange på det store hav.

I denne blomst sidder Brahma, som derefter skaber verden.

Når verden er blevet gammel, kommer Shiva og ødelægger alt.

Men efter nogen tid kommer Vishnu igen flydende på kæmpeslangen med blomsten og Brahma i sin navle.

Sådan sker det igen og igen i al evighed.

Hvordan kommer der orden på verden i de to myter fra Kina og Indien?

Vikingernes myte

De gamle vikinger troede, at verden blev skabt i et stort, tomt hul. Livet opstod ved, at kulde fra nord mødtes med varme fra syd.

Ud af tågen voksede jætten Ymer. Han var kæmpestor. Da Ymer begyndte at svede, voksede der en mand og en kvinde ud af hans side.

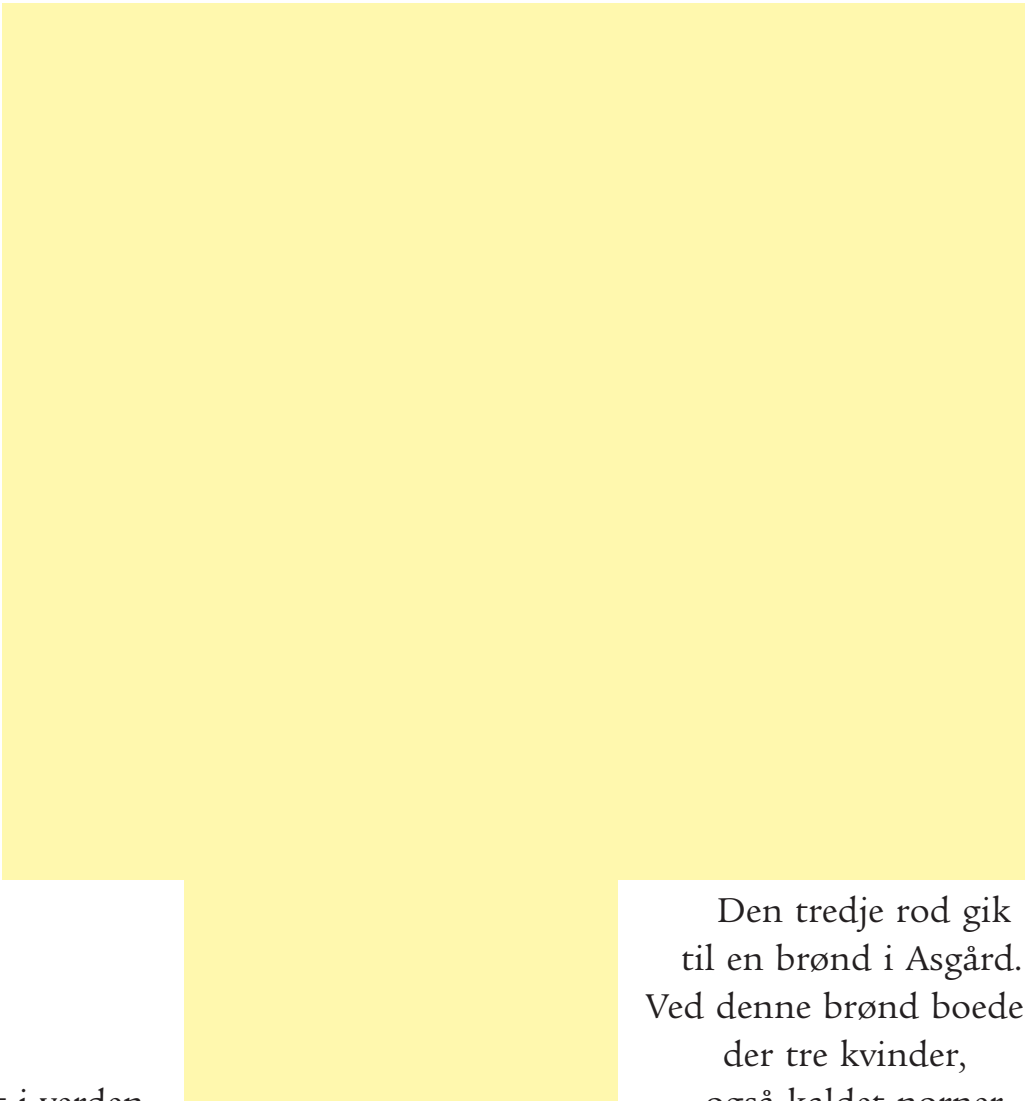
Af tågen voksede der også en ko, som gav Ymer mælk at drikke. Koen kunne godt lide at slikke på klipperne. Den slikkede til sidst en mand frem.

Denne mand giftede sig og fik tre sønner, Odin, Vile og Ve. De blev de første guder.

Men brødrene kunne ikke lide Ymer, så derfor slog de ham ihjel.

Hans blod flød ud og blev til havet. Hans døde krop blev til landjorden og knoglerne blev til bjergene.

Hans hovedskal blev til himlen og hjernen blev til skyerne.

Midt i verden
stod livets træ. Det hed Yggdrasil,
og havde tre rødder.

Den første rod gik til Nifelheim.
Her boede der en drage ved navn
Nidhøg. Den prøvede hele tiden
at gnave træets ene rod over.

Den anden rod gik ned i det
store hul, Ginnungagap, hvor
Mimers brønd lå. Hvis man drak
af vandet i brønden, blev man
meget, meget klog.

Den tredje rod gik
til en brønd i Asgård.
Ved denne brønd boede
der tre kvinder,
også kaldet norner.
De afgjorde, hvor længe
et menneske skulle leve.

Nornerne skulle også passe på
Yggdrasil. De skulle vande træet,
skærme rødderne mod solens var-
me og jage dyr væk.

Der var nemlig nogle hjorte, som
ville spise træet. Der var også et
egern, som hele tiden lavede
uvenskab mellem en ørn i toppen
af træet og dragen Nidhøg.

Da Gud skabte verden

I Bibelen er der to forskellige fortællinger om verdens skabelse.

Den første fortæller, at alt var øde, tomt og mørkt, men så skabte Gud verden på syv dage.

På den første dag skabte han lyset ved at sige: „Der skal være lys!“

Den anden dag skabte Gud himlen og den tredje dag landjorden og havene. Planter og træer kunne sætte frø og vokse sig store.

Den fjerde dag skabte han sol, måne og stjerner.

Den femte dag blev alle fugle og havdyr skabt.

Endelig blev alle landdyrene og menneskerne skabt på den sjette dag. Gud satte menneskerne til at herske over jorden.

Gud så, at det alt sammen var godt, og den syvende dag hvilede han sig.

Den anden fortælling lyder sådan her:

Gud skabte mennesket ved at forme lidt jord og derefter puste livsånde i næseborene.

Gud gav det første menneske navnet Adam. Gud plantede Paradisets have, som Adam kunne gå rundt i.

Men Adam kedede sig, når han gik rundt i haven.

Så skabte Gud alle dyrene og bad Adam give dem navne.

Men det var ikke nok. Adam savnede en som sig selv.

Derfor lod Gud Adam falde i en tung søvn og tog et af hans ribben ud. Af dette ribben skabte Gud en kvinde. Hun fik navnet Eva.

Adam og Eva gik nøgne rundt i Paradiset og var lykkelige – lige indtil de mødte slangen.

Big Bang

Big Bang betyder stort brag.

I dag mener mange, at verden er blevet til ved et stort brag i verdensrummet.

Alle solsystemer og galakser blev dannet ved dette store brag.

Det store brag var en kæmpe eksplosion, som skete for ca. 15 milliarder år siden.

Videnskabsfolk ved rigtig meget om det store brag i dag. Men stadig er der også ting, som de ikke kan svare på.

For eksempel ved man ikke, hvad der startede det store brag.

Nogle mennesker tror på, at Gud startede det hele.

Andre mennesker tror mere på, at verden blev til ved et tilfælde.

I middelalderen troede man, at jorden var universets centrum.

I dag ved man, at jorden er en del af et uendeligt verdensrum.

Sådan ændres vores opfattelser af verden.

Naturen

Naturen er en del af vores verden. Og vi mennesker er en del af naturen.

I de historier vi har hørt om verdens begyndelse, er naturen også nævnt som noget vigtigt.

Mennesker har altid levet af naturen. Af dyrene, planterne, træerne, vandet og meget andet.

Vi har fået al vores mad fra naturen og de fleste af os elsker også at være i naturen.

Men naturen skal man beskytte – ellers bliver den ødelagt.

Menneskerne er selv en del af naturen og ødelægger vi den, så ødelægger vi det også for os selv.

Derfor er det vigtigt at passe på den jord, som vi alle sammen lever på.

Paulus og de første kristne

Paulus levede på samme tid som Jesus.

Han var jøde og voksede op i byen Tarsos i Lilleasien.

Paulus blev udlært som teltmager, men gik mere op i at leve som farisæer.

En farisæer er en person, som er meget ivrig efter at overholde alle regler i den jødiske religion.

I begyndelsen var Paulus en voldsom modstander af kristendommen.

Han troede nemlig ikke, at Jesus var opstået fra de døde. Og han var bange for, at de kristne skulle få for mange tilhængere.

Senere fik Paulus stor betydning for kristendommen.

På de næste sider fortælles om, hvordan kristendommen begyndte.

Kristendommen begyndte, da Jesus døde

Kristendommen blev til en religion for næsten 2000 år siden.

Jesus blev korsfæstet uden for Jerusalem. Han døde på korset og blev begravet i en klippehule. En stor sten blev rullet for hulen.

Tre dage efter begravelsen gik Jesus' mor, Maria, og to andre kvinder ud til graven.

Her så de til deres overraskelse, at stenen var væltet væk.

De gik ind i graven, men Jesus var der ikke. I stedet for mødte de en engel, der fortalte, at Jesus var opstået fra de døde.

Det blev de meget forskrækkede over at høre. De skyndte sig hen til de andre disciple for at fortælle det. Men ingen ville tro på dem.

De første kristne

Jesus viste sig for disciplene flere gange.

Han sagde, at de skulle rejse ud i verden og fortælle om ham. De skulle også døbe alle, der ønskede at blive kristne.

Det fortælles, at 40 dage efter opstandelsen blev Jesus løftet op i en sky og forsvandt. Denne dag kaldes Kristi Himmelfartsdag.

Efter Kristi Himmelfartsdag samledes disciplene i byen Jerusalem.

De levede sammen i et fællesskab, hvor de hjalp hinanden. De havde solgt alt, hvad de ejede, og forsøgte at hjælpe de fattige til et bedre liv.

De arbejdede og spiste sammen. Og hver dag var de fælles om at bede til Gud.

Fra discipel til apostel

Troen på Jesus' opstandelse var det vigtigste for de første kristne. Den betød, at de skulle få evigt liv.

De kristne troede også, at Jesus snart ville komme igen.

I begyndelsen talte de om Jesus og alt det, han havde sagt og gjort. Senere begyndte de at skrive det hele ned.

Jesus havde kaldt sine venner for disciple, men efter hans død kaldte de sig apostle.

Ordet apostel betyder sendebud. Som sendebude skulle de ud og fortælle hele verden om Jesus.

Sådan startede den religion, der hedder kristendommen. Siden har den bredt sig til hele verden.

De kristne forfølges

Det var ikke alle, der kunne lide de kristne.

Mange jøder var bange for, at de kristne ville ændre på den jødiske tro og de jødiske love.

Derfor blev mange kristne forfulgt, og nogle af dem blev slået ihjel.

Den første, der blev slået ihjel, hed Stefanus.

Stefanus sagde til jøderne, at det var deres skyld, at Jesus var blevet korsfæstet.

Han sagde også, at Jesus var Guds søn. Og han sagde, at jøderne ikke selv overholdt deres egne love.

Det gjorde nogle af jøderne vrede. De tog Stefanus ud til en skrænt og smed ham ud over kanten. Herefter kastede de sten på ham, indtil han døde.

Paulus så Stefanus blive stenet til døde. Det syntes Paulus var helt i orden.

Han drog selv ud for at forfølge de kristne. Og de kristne begyndte at frygte for deres liv.

Paulus bliver kristen

Engang var Paulus på vej til byen Damaskus for at tage nogle kristne til fange.

Pludselig så han et meget stærkt lys fra himlen. Han faldt om på jorden og hørte en stemme sige: „Paulus, Paulus, hvorfor forfølger du mig?“

Paulus spurgte: „Hvem er du, min Herre?“

Stemmen svarede: „Jeg er Jesus, som du forfølger. Rejs dig og gå ind til byen, så vil du få at vide, hvad du skal gøre.“

Paulus rejste sig op, men han var blevet blind og måtte følges ind til byen af andre.

Her lå han syg og var ude af stand til at spise.

I byen var der en kristen mand ved navn Ananias.

Gud sagde til Ananias, at han skulle gå hen til Paulus og lægge sin hånd på ham.

Det ville fylde Paulus med Guds kraft og give ham synet igen.

Da Ananias havde lagt sin hånd på Paulus, fik han synet igen. Han rejste sig fra sengen og lod sig døbe.

Paulus var blevet kristen.

Paulus på rejse

Paulus besluttede sig derefter for at rejse ud i verden og fortælle om Jesus.

I begyndelsen mødte Paulus meget modstand.

Folk troede ikke på ham, og nogle gange endte det med, at han måtte flygte.

Men Paulus gav ikke op, og efterhånden blev der flere og flere kristne.

Til sidst kunne Paulus ikke nå at besøge alle de kristne rundt om i byerne.

Derfor begyndte han at skrive breve til dem.

13 af hans breve findes i Bibelen.

I alt nåede Paulus at tage på tre store rejser.

Hvordan Paulus døde, ved man ikke med sikkerhed.

Måske blev han halshugget under den romerske kejser Nero i år 64.

Branden i Rom

Kejseren var den øverste i det romerske rige. Han blev tilbedt som en gud, og alle skulle ofre til ham. Men de kristne ville ikke ofre til kejseren.

De kristne sagde også, at alle mennesker er lige meget værd, både rige, fattige og slaver.

Det kunne de rige romere ikke lide at høre, for de havde mange slaver.

I år 64 udbrød der en kæmpe brand i byen Rom, der var hovedstaden i Romerriget.

Nogle sagde, at kejseren, som hed Nero, selv havde påsat branden. For at slippe for denne mistanke sagde kejser Nero, at de kristne havde startet branden.

Mange kristne blev derfor taget til fange og slået ihjel. Nogle blev korsfæstet ligesom Jesus.

Katakomberne

De kristne begravede deres døde i nogle underjordiske gange, som kaldes katakomber. Her mødtes de også hemmeligt.

På væggene malede de billeder, der fortalte om kristendommen. De malede blandt andet kors, fisk, ankre og duer.

Apostlene så sig selv som menneskefiskere.

De skulle fange mennesker til den nye tro. Man kaldte derfor nye troende for „små fisk“.

De kristne troede på, at de en dag skulle opstå fra døden. Derfor blev der passet godt på de døde.

Mange romerske kejsere forfulgte de kristne. Alligevel voksede religionen sig større og større.

Konstantin den Store

I år 306 blev Konstantin den Store romersk kejser.

Konstantin den Store var ikke kristen. Han tilbad romernes solgud Helios.

Men engang inden et stort slag drømte han, at han så en engel med et kæmpe kors. Englen sagde: „Ved dette tegn skal du sejre.“

Da han havde vundet krigen, var han sikker på, at Jesus havde hjulpet ham.

Det var Konstantin den Store, der gjorde kristendommen til den vigtigste religion i Romerriget.

Han sagde til de kristne, at de gerne måtte tro på Jesus. Efter lang tid med forfølgelse blev det nu lettere at være kristen.

Selv lod Konstantin sig først døbe, lige inden han døde.

Hvad er løgn?

Det er da løgn!

Den farlige løgn

At lyve kan være farligt.

Hvis andre mennesker opdager,
at man lyver,
stoler de ikke længere på,
hvad man siger.

En meget gammel historie
fortæller om en hyrdedreng,
der løj mange gange.

Til sidst var der ikke nogen,
der stolede på,
hvad han sagde.
Og så gik det rigtig galt
for drengen.

Løgn og ondskab

I en jødisk historie fortælles det, hvordan Løgn og Ondskab kom om bord på Noas ark.

Noa var ved at bygge sin store ark, som Gud havde sagt han skulle.

Gud ville fjerne alt ondt i verden ved at oversvømme jorden.

Noa skulle samle en han og en hun af alle verdens dyr.

De skulle med om bord på arken for ikke at drukne.

En dag, da arken var næsten færdig, kom Løgn hen til Noa. Løgn ville med på arken.

Noa kunne ikke lide Løgn, og derfor sagde han nej.

Løgn klynkede og bad, og til sidst vidste Noa slet ikke, hvad han skulle sige.

Så fandt han på at sige til Løgn, at alle de andre, der skulle med kom som et par.

Løgn besluttede derfor at finde sig en at danne par med.

Ingen dyr ville danne par med Løgn. Men til sidst mødte han Ondskab.

Ondskab ville meget gerne danne par med Løgn og sammen gik de tilbage til Noa og hans ark.

Noa holdt sit løfte og derfor kom Løgn og Ondskab med på arken.

Du må ikke lyve

Vi siger tit: „Du må ikke lyve.“

Alligevel kender vi godt til det at lyve.

Det er en god regel, at man ikke lyver over for hinanden.

I mange religioner er det forbudt at lyve.

I Bibelen findes der ti regler, som israelitterne fik af deres Gud.

Disse ti regler kaldes De ti Bud.

Historien fortæller, at Moses fik De ti Bud af Gud.

Moses havde med Guds hjælp ledt sit folk ud af Ægypten, hvor de havde været slaver i mange år.

Sammen gik de mod det land, Gud havde lovet dem.

De vandrede i 40 år, fordi nogle af dem havde ikke tillid til Gud. Derfor straffede Gud dem med en længere tur. Egentlig skulle turen kun have varet 40 dage!

Undervejs gik Moses op på bjerget Sinai og Gud talte til ham.

Gud sagde til Moses, at han ville lave en pagt med israelitterne.

Men først skulle Moses spørge sit folk, om de gerne ville indgå sådan en pagt med Gud.

Moses gik ned ad bjerget for at spørge sit folk og folket sagde ja til pagten.

Moses gik op på bjerget igen. Her fik han to stentavler.

På stentavlerne skrev Moses De ti Bud.

Israelitterne skulle overholde disse bud. Budene skulle være deres fælles lov. Et af de ti bud lyder sådan: Du må ikke lyve.

Hvorfor lyver man?

Næsten alle mennesker har prøvet at lyve. Men hvorfor lyver man nogle gange?

I Det nye Testamente er der en fortælling om Peter, der løj og sagde, at han ikke kendte Jesus.

Peter var Jesus' discipel og Jesus' bedste ven. Peter troede på, at Jesus var Guds søn.

Da Jesus var blevet taget til fange, sad Peter i ypperstepræsternes gård. Han var bange for, hvad der skulle ske med Jesus. Han var også bange for, hvad der skulle ske med ham selv.

Tre gange var der folk, der genkendte ham som Jesus' ven, men han nægtede det alle tre gange. Bagefter blev Peter meget ked af, at han havde løjet.

Eventyr om at lyve

Der findes også eventyr,
der handler om løgn.

Et eventyr handler om to brødre,
en god bror og en ond bror.

Den onde bror mener, at man
kommer længst med at lyve.

Den gode bror mener, at man
kommer længst med at sige
sandheden.

De to brødre vædder og den
onde bror vinder væddemålet.

Men selv om den onde bror
vinder væddemålet, så fortæller
eventyret, at sandheden belønnes
højest.

Derfor slutter eventyret med,
at det er den gode bror, der
bliver rig og
lykkelig.

Sandhed eller løgn?

„Med ærlighed kommer man længst.“

Sådan siger et ordsprog.

Men er det altid godt at fortælle sandheden ?

Hellige steder

Hvad er helligt?

At noget er helligt, kan betyde flere forskellige ting.

Ofte er det hellige noget, som er helt særligt og betydningsfuldt.

Det hellige er noget, der bringer held eller noget, der er guddommeligt.

I næsten alle religioner har man noget, som er helligt.

Det kan være et sted, en person eller måske en ting.

I de fleste religioner er det mest hellige den gud eller de guder, man tror på.

Nogle tror på, at hellige træer, kilder, bøger, sten og amuletter kan have en særlig kraft, som hjælper og beskytter.

Når noget er helligt, er det fordi nogle mennesker synes, at det som kaldes helligt, hører til det vigtigste i verden.

Hellige steder og kilder

I mange religioner har man haft steder, der var hellige.

Hellige steder havde en særlig betydning og der foregik ofte ting, som havde med religion og tro at gøre.

Et helligt sted kunne være et sted, hvor man ofrede til guder.

Det kunne også være et sted, hvor en gud eller en guddommelig person havde vist sig.

Også i dag dyrkes særlige steder, fordi de er hellige.

I Danmark har der været mange helligkilder. Det var kilder, som folk besøgte, fordi de troede på, at vandet kunne helbrede mennesker.

Syge mennesker drak af kildens vand og vaskede sig i det. På den måde håbede og troede de på, at de kunne blive raske.

Når folk besøgte helligkilder skulle de ofre noget. Mange ofrede mønter, som de kastede ned i kilden.

Ved nogle af dem holdt man fester. Folk pyntede med grene, blomster og kranse rundt om kilden. På den måde dyrkede man helligkilden.

Der var helligkilder overalt i Danmark og nogle findes stadig.

Flere af de danske kirker er bygget ved gamle helligkilder. Kirkerne ligger altså på gamle hellige steder.

Hellige bygninger

Hellige bygninger er anderledes end almindelige bygninger.

De har nemlig en særlig betydning for de mennesker, der bruger dem.

Nogle af dem kaldes også for Guds huse.

Man kan se disse Guds huse overalt i Danmark: Det er kirkerne.

Der er cirka 2000 kirker i Danmark.

Man kan også se andre religioners bygninger i Danmark. Der er for eksempel templer, synagoger og moskeer.

Kirkerne hører til kristendommen, synagogerne til jødedommen og moskeerne til islam.

Et tempel kan for eksempel høre til buddhismen.

Hvis man er ude at rejse i andre lande, kan man se mange forskellige bygninger, der hører til en religion.

Landsbykirken

I mange danske byer findes der en landsbykirke.

Der har været kirker i Danmark i mere end 1000 år.

Mange af de første kirker, der blev bygget, findes ikke mere.

De blev bygget af træ og derfor var de ikke særlig holdbare.

Dem vi har i dag er bygget af sten, og nogle af de ældste findes stadigvæk.

Mange af de danske kirker er over 500 år gamle og nogle er endda endnu ældre.

Der findes også nyere og mere moderne kirker.

Selv om mange af kirkerne i Danmark er forskellige, så ligner de også hinanden.

I kirker kaldes det største rum for *skibet*. Rummet kaldes sådan, fordi folk skulle være sammen i kirken, som man er på et skib.

De skulle være fælles om gudstjenesten.

I gamle dage var skibet det sted, hvor almindelige folk måtte sidde, når de var i kirke.

For enden af skibet er *koret*. I gamle dage var det kun præster og korsangerne, der måtte være i koret. Almindelige mennesker måtte ikke komme der.

Bag ved alteret i koret er muren ofte halvrund. Denne halvrunde udbygning kaldes *apsis*.

I mange gamle kirker er der også et *våbenhus*. Det hedder sådan, fordi man i gamle dage skulle lægge sine våben der, inden man gik ind i kirken.

På de fleste kirker er der *kirketårne*.

De blev blandt andet bygget for at vise, at kirken var et ganske særligt sted. Samtidig skulle de vise, at mennesker hører sammen med Gud i himlen.

I tårnet hænger kirkens klokker. De skal kunne høres alle steder i landet, når der er gudstjeneste.

Et *kapel* er en mindre bygning, der hører til kirken. I kapellet stiller man kisterne med de døde, inden de begravnes.

På tegningen kan du se en kirke ovenfra, og du kan se, hvad de forskellige kirkerum hedder.

Hvad sker der i kirken?

Hver søndag holdes der gudstjenester i kirken.

Ved gudstjenester hører man præsten tale om Gud.

Præstens tale kaldes en *prædiken*.

De mennesker, der kommer i kirken, er kristne.

Under gudstjenesten synger de salmer, beder og er fælles om at bekende deres tro på Gud.

Der kan også holdes børnegudstjenester og aftengudstjenester.

I kirken bliver børn døbt, unge bliver konfirmeret, voksne bliver gift og der holdes begravelser.

Kirken er også et *stillerum*.

Det betyder, at den er et sted, hvor man skal kunne gå ind og være helt i fred.

Kirken

I kirker er der *kirkebænke* til at sidde på og en *prædikestol*, som præsten holder sin prædiken fra.

Der findes også et *alter*. Det står ofte i koret.

Et alter er en slags bord. I de gamle jødiske templer ofrede man til Gud på alteret, som stod uden for templet.

I de kristne kirker mindes man disciplenes sidste måltid med Jesus, inden han døde.

Det gør man, når man går til alters og får brød og vin. Det kaldes også *nadver*.

Over alteret er der tit en *altertavle*. En altertavle kan være et stort maleri af Jesus på korset.

I kirken findes desuden en *døbefond*. Den bruges, når et barn skal døbes. I døbefonden findes et lille fad, som fyldes med vand, når der skal holdes dåb. Det lille barn døbes med vandet fra døbefonden.

Der synges *salmer* i kirkerne. Salmer er sange, der er skrevet som en hyldest til Gud.

I de fleste kirker spilles der på *orgel*, når gudstjenesten begynder og slutter, og når salmerne synges.

Andre kirker

Der findes mange forskellige slags kirker. Det gør der blandt andet, fordi der er mange måder at være kristen på.

Kirkerne er også forskellige, fordi de ligger i lande, hvor man bygger anderledes end i Danmark.

Her på siden kan du se en katolsk kirke og en ortodoks kirke.

Den katolske kirke ligger i Rom og hedder Peters-kirken.

Den ortodokse kirke ligger i Moskva og hedder Vasilij-katedralen.

Moskeer

En moske er en bygning, hvor muslimer samles om Gud.

I en moske holdes der også gudstjeneste og fælles bøn.

Den muslimske gudstjeneste holdes om fredagen og kaldes fredagsbønnen.

Der kan også holdes bryllupper, begravelser og møder i en moske.

Moskeer er meget forskellige:

- I Kina og Indonesien kan de være udskåret af træ.

- I Iran og Tyrkiet er moskeerne ofte dækket af farvede kakler.

- I de arabiske lande er mange moskeer malet helt hvide.

- I Afrika er mange af moskeerne bygget af ler.

Inden muslimer går til bøn i deres moske, vasker de sig.

Det er vigtigt, at de er rene, inden de går ind i moskeen.

Muslimer tager skoene af, inden de går ind i moskeen.

Det gør de for at vise, at de gerne vil være i moskeen.

Templer

I mange religioner kalder man de hellige bygninger for templer.

Det gør man for eksempel i hinduismen.

I det hinduistiske tempel kan mennesker tilbede deres guder. Det hinduistiske tempel opfattes som gudernes hus.

Der findes mange guder og hvert tempel er bygget for en eller flere af guderne.

I det inderste rum af templet findes der en gudestatue.

Det inderste rum er det helligste og ofte er det kun tempelpræsten, der må komme der.

Mange hinduistiske templer er blevet bygget ved et særligt træ, hvor man mente, at en gud opholdt sig.

Hvad er et mirakel?

Nogle mennesker mener,
at det er et mirakel,
hver gang et barn fødes.

Nogle mennesker mener,
at det er et mirakel,
når solen står op om morgenen.

Nogle mennesker mener,
at særlige mennesker
kan udføre mirakler.

Nogle mennesker mener,
at de selv kan udføre mirakler.

Nogle mennesker mener,
at mirakler kommer fra Gud.

Nogle mennesker mener,
at mirakler ikke kan ske.

Et mirakel er, når der sker noget,
man ikke kan forklare.

Et mirakel er, når der sker noget,
som ikke burde kunne ske.

Mirakler kan ske, når man tror,
at alt håb er ude.

Det kan være når en, som er
meget syg, pludselig bliver rask.

Det kan være, når et menneske
overlever et jordskælv eller
en oversvømmelse.

Det kan også være,
hvis et menneske overlever
et meget voldsomt trafikuheld.

Den hellige Marthas kilde

Det fortælles, at der springer en hellig kilde i Karise.

Det siges, at hvis man drikker af kilden, kan man blive helbredt for sygdomme.

Historien om denne hellige kilde lyder sådan:

Den hellige Martha boede på Karisegård. Hun var en god og from kvinde, der hjalp de fattige og syge.

Men en dag overfaldt fjenden hendes gård og brændte den. Martha gemte sig i et hemmeligt rum i kirken for ikke at blive slået ihjel.

Bagefter byggede hun sin gård op igen.

Da hun døde, skulle hun bæres til kirken i sin kiste. På vejen derhen stillede kistebærerne kisten et øjeblik for at hvile sig. På det sted udsprang der en kilde, og vandet fra kilden kunne helbrede mennesker.

Senere blev kilden besøgt af mange mennesker, især ved Sankt Hans.

Manden, som kunne gå på vandet

En meget from munk gik engang en tur ved flodens bred, mens han tænkte på sin tro og sandheden i livet.

Pludselig hørte munken nogen råbe en hellig sætning. „Men hans udtale af sætningen er jo forkert,“ tænkte munken. I stedet for „JA HU,“ så råber han „U JA HU“.

Munken besluttede at forklare den råbende, hvordan det skulle lyde. Så han sejlede ud til øen, hvor lyden kom fra.

Der fandt munken en anden munk. „Din udtale er forkert“, sagde den første munk. Og så forklarede han, hvordan det skulle lyde. Munken på øen takkede ham og tilfreds sejlede den første munk tilbage.

Man sagde, at den som udtalte den hellige sætning fuldstændig rigtigt, kunne gå på vandet.

Pludselig hørte han igen den anden munk råbe sætningen med forkert udtale. Den første

munk skulle lige til at blive sur, da han så den anden munk komme gående på vandet.

Den anden munk sagde: „Kan du ikke lige sige det igen? Jeg kan ikke huske, hvordan man skal udtale det.“

Frans af Assisi

Frans af Assisi levede i Italien for 800 år siden. Han var tiggermunk og ejede ikke andet end det tøj, han gik i. Mad fik han af andre mennesker, mens han gik rundt og fortalte om Jesus. Han ville leve ligesom Jesus.

Frans af Assisi ønskede at opleve Jesus' lidelse på sin egen krop, og så skete der noget meget mærkeligt:

En dag i år 1224 fik han pludselig blødende sår på hænder og fødder.

Det var de samme steder, som man havde slået søm i Jesus, da han blev hængt på korset.

Sådanne mærker på hænder og fødder kaldes stigmata.

Den grædende Jomfru Maria

Mange steder i verden tilbeder kristne mennesker statuer og billeder af Jomfru Maria.

Nogle få steder er der sket det mærkelige, at statuer af Jomfru Maria er begyndt at græde.

De der tror på mirakler mener, at det er Gud, der viser, at han er ked af den måde, mennesker opfører sig på.

Statuerne er blevet undersøgt, men videnskabsfolk kan ikke give nogen forklaring.

Tårerne har enten været almindelige mennesketårer eller blod.

Nogle mennesker tror, at det er et mirakel.

Andre tror, at der er snyd med i spillet.

Hvad tror du?

Jesus lavede undere

Disse undere skulle vise tilskuerne, at Jesus kunne vinde over det onde.

Jesus udførte forskellige slags undere:

Han uddrev onde ånder fra mennesker.

Han helbredte syge mennesker, for eksempel lamme, blinde og spedalske.

Engang stillede han stormen på en sø, og han kunne også gå på vandet.

Jesus lavede engang fem brød og to fisk om til så meget mad, at 5000 mennesker blev mætte.

Han lavede også vand til vin ved et bryllup.

Tre gange vækkede han døde mennesker til live.

Da Lazarus døde

Jesus kendte to søstre, der hed Martha og Maria. De havde en bror, der hed Lazarus, som pludselig blev meget syg.

Martha og Maria sendte bud efter Jesus. I mellemtiden døde Lazarus. Da Jesus ankom, sagde søstrene: „Herre, hvis du blot havde været her, så var vores bror ikke død.“

Da Jesus så dem græde, sagde han: ”Hvor har I lagt Lazarus?”

På vej hen til graven var der nogen, der sagde: ”Hvis Jesus kan give blinde deres syn igen, hvorfor kunne han så ikke forhindre Lazarus i at dø?”

Det gjorde Jesus vred og han sagde højt: „Lazarus, kom herud!“

Ud af graven kom Lazarus, som var viklet ind i et klæde.

Jesus sagde: „Løs ham og lad ham gå.“

Pinsen

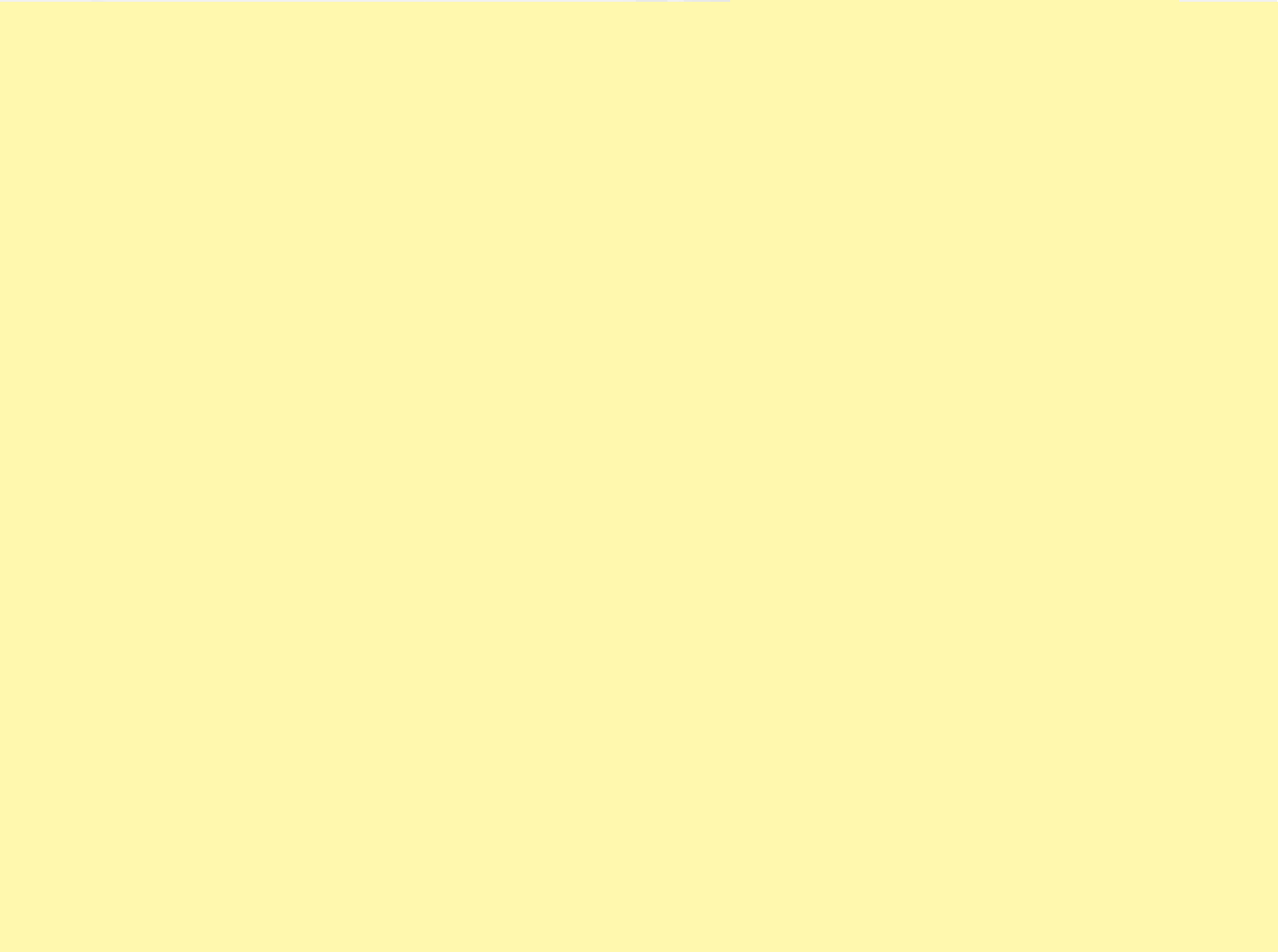
Pinsen er en af de kristne højtider.

Pinse betyder 50 og 50 dage efter påskedag er det pinsedag. Pinsedag kan tidligst være den 10. maj og senest den 13. juni.

Pinsen ligger derfor altid i slutningen af foråret eller i begyndelsen af sommeren.

Der er to helligdage i pinsen. På kristne helligedage holdes der gudstjenester i kirken og de fleste har fri fra arbejde. Pinsedag og 2. pinsedag er helligdage.

Hvorfor fejrer man pinse?

En historie fra Det nye Testamente fortæller, at jøderne hvert år fejrede pinse i Jerusalem. De fejrede, at Moses havde fået De ti Bud på Sinajs bjerg. Festen foregik 50 dage efter påske.

Jøder fra mange lande rejste til Jerusalem for at være med til den jødiske pinse.

Jesus' disciple var også i Jerusalem. De mødtes hver søndag og havde gjort det siden Jesus var opstået fra de døde påskedag.

Disciplene var bange, fordi de havde mange modstandere. Derfor holdt de sig skjult for andre mennesker, mens de bad til Gud og Jesus.

De ventede på, at noget særligt skulle ske, for Jesus havde sagt, at han ville sende dem Guds ånd.

Det skete denne søndag i pinsen.

Pludselig fyldte en kraftig vind hele det hus, hvor disciplene var samlet.

Disciplene så op og fik øje på noget, der lignede tunger af ild.

Ildtungerne satte sig på dem og disciplene blev fyldt med Guds ånd, Helligånden. Pludselig kunne de tale på alle sprog.

De folk, der var rejst til Jerusalem for at fejre den jødiske pinse, kom fra mange forskellige lande og talte forskellige sprog.

Mange af dem hørte om det mærkelige, der var sket, og gik hen til disciplene.

Da de hørte disciplene tale, blev de meget overraskede, for de kunne forstå alt, hvad der blev sagt.

Nogle mente, at det var fordi disciplene var fulde.

Da disciplen Peter hørte det, trådte han frem og sagde, at ingen var fulde.

Han fortalte, at Helligånden var kommet til disciplene og derfor kunne de tale alle sprog.

Peter fortalte om Jesus' liv og om, hvordan han døde på korset og nu var vendt tilbage til Gud.

Mange af dem, der hørte Peters tale, ville vide, hvad de skulle gøre for at blive som disciplene.

Peter sagde til dem, at de skulle lade sig døbe i Jesus' navn.

Historien fortæller, at næsten 3000 mennesker lod sig døbe den dag.

Pinsen fejrer man altså, fordi Helligånden kom til disciplene.

Babelstårnet

En historie fra Det gamle Testamente fortæller om folk i byen Babel. Dengang talte alle folk på jorden det samme sprog. Derfor kunne alle forstå hinanden.

Folkene i Babel besluttede at bygge et tårn, der nåede helt op til himlen. De ville nå helt op til Gud og blive lige så mægtige som ham.

Gud så, at de var ved at bygge et tårn, der blev højere og højere.

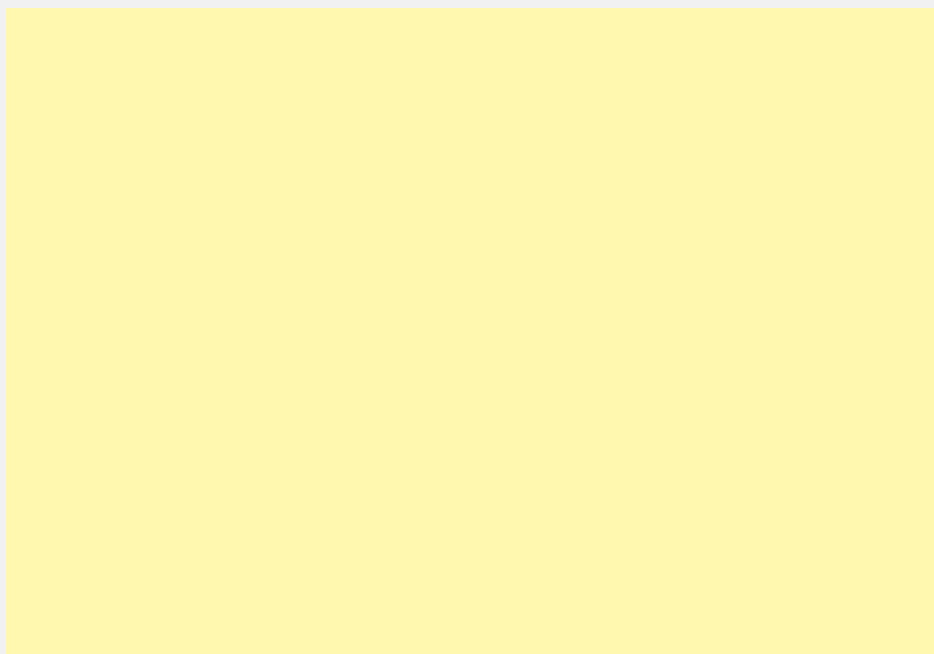
Men han syntes ikke, at det var godt, hvis mennesker troede, at de var lige så mægtige som ham.

Derfor besluttede Gud at stoppe deres byggeri.

Han forvirrede deres sprog, så de ikke længere kunne forstå hinanden. Pludselig var der lige så mange sprog, som der var folkeslag i verden.

Folk misforstod hinanden og kunne ikke arbejde sammen. Derfor måtte de opgive at bygge deres tårn.

Ordet Babel betyder forvirring eller misforståelse og derfor fik byen dette navn.

Pinsen er kirkens fødselsdag

Historien om pinsen fortæller, hvordan disciplene pludselig kunne tale alle sprog og hvordan alle andre kunne forstå, hvad disciplene sagde.

Historien om Babelstårnet fortæller, hvordan Gud forvirrede menneskers sprog, så ingen kunne forstå hinanden.

Historierne fortæller, at der i pinsen skete det modsatte af, hvad der skete i byen Babel.

Pinsen er den kristne kirkes fødselsdag, fordi disciplene forstod, at det var Guds ånd, der var kommet til dem som ildtunger.

Disciplene kunne nu fortælle alle andre mennesker om Jesus.

Efter denne pinse mødtes kristne hver søndag for at være fælles om deres tro på Gud, Jesus og Helligånden, ligesom man i dag holder gudstjenester i kirkerne.

Helligånden

De kristne tror på Helligånden og pinsen er Helligåndens fest.

De tror på, at Helligånden er Guds kraft, der er kommet ned til menneskerne. Helligånden er en del af Gud.

Helligånden skaber fællesskab mellem kristne mennesker. Derfor har Helligånden også meget med kærlighed og fællesskab at gøre.

De kristne mener, at Helligånden er den kraft, der holder alt i live.

At ånde er at trække vejret og når man trækker vejret, er man i live.

I Bibelen står der, at Gud skabte Adam ved at forme ham af jord.

Derefter pustede han livsånde i hans næsebor, så han blev et levende væsen.

Guds livsånde er det samme som Helligånden.

Helligånden vises tit som en due på billeder.

Pinsesolen danser

Pinsen er kirkens fødselsdag.

Der holdes gudstjenester, hvor præsten fortæller om dengang Gud sendte sin Helligånd ned på jorden.

Og der synges salmer, som handler om pinsefortællingen fra Bibelen.

I Danmark blev der før i tiden holdt mange fester, hvor man fejrede, at det snart var sommer.

Mange af skikkene fra disse sommerfester blev senere en del af pinsen.

Til festen pyntede man op med løv. Nogle steder blev der rejst en majstang. En majstang er en lang stang, der er pyntet med løv og blomster.

Til festen dansede man rundt om majstangen.

Det siges, at pinsesolen danser pinsemorgen. I gamle dage gik man ud for at se solen danse tidligt pinsemorgen. Det er der stadig nogle, der gør.

I dag fejrer mange pinsen med deres familie og venner. Nogle tager på skovture og nogle spiser fisk i pinsen, fordi fisken er et symbol på Jesus.